

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
माननीय न्यायाधीश श्री ज्ञानेन्द्रबहादुर कार्की
फैसला

०६९-CI-१०१६

मुद्दा : उत्प्रेषण, निषेधाज्ञा

गण्डकी अञ्चल कास्की जिल्ला पोखरा उपमहानगरपालिका वडा नं. ६ बैदाम
ठाडोपसल बस्ने राजकुमारका छोरा वर्ष ६४ का मेहरमान श्रेष्ठ ----- १
ऐ.ऐ.बस्ने मेहरमान श्रेष्ठको श्रीमती वर्ष ५८ की ज्ञानु श्रेष्ठ ----- १
ऐ.ऐ.बस्ने धुब श्रेष्ठको श्रीमती वर्ष ३३ की सरिता श्रेष्ठ ----- १
ऐ.ऐ.बस्ने ऐ. का छोरा वर्ष ६१ का गोविन्दकुमार श्रेष्ठ ----- १ पुनरावेदक
ऐ.ऐ.बस्ने गोविन्दकुमार की श्रीमती वर्ष ५४ की शारदा श्रेष्ठ ----- १ निवेदक
ऐ.ऐ.बस्ने गोविन्दकुमारको छोरा वर्ष ३१ का शत्रुजीत श्रेष्ठ ----- १
ऐ.ऐ.बस्ने सत्रुजितको श्रीमती वर्ष २३ की रेनु श्रेष्ठ ----- १

विरुद्ध

पोखरा उपमहानगरपालिका कार्यालय, वडा नं. ८, न्यूरोड पोखरा ----- १ प्रत्यर्थी
कास्की जिल्ला पोखरा उपमहानगरपालिका वडा नं. ६ ठाडोपसल स्थित विपक्षी
भीमसेन मन्दिर निर्माण समिति बैदाम पोखरा ----- १

शुरु फैसला गर्ने :

माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ

माननीय न्यायाधीश श्री राजकुमार वन

पुनरावेदन अदालत पोखरा

पुनरावेदन अदालत पोखराबाट भएको आदेश उपर न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९ बमोजिम दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवम् ठहर यस प्रकार छ :

पोखरा उपमहानगरपालिका वडा नं. ६ बैदाम ठाडोपसलमा ४/५ पुस्ता भन्दा अधिदेखि बसोबास गर्दै आएका हामी नेवारहरूको पूजाआजा गर्दै आएको भीमसेन मन्दिर जीर्ण भै भत्केपछि हाम्रा पिता पूर्खाको पहलमा नयाँ भीमसेन मन्दिर निर्माण गरी स्व. राजकुमारका सन्तान हामी निवेदक र अन्य ठाडोपसल निवासी नेवार जातीहरूले संयुक्त रुपमा आफ्नो ईष्टदेव कुलदेवको रुपमा अविच्छिन्न पूजाआजा चलाउँदै आएका थियौं । सो मन्दिरको आडबाट बाटो फराकिलो र पिच गर्ने क्रममा अलिकति घुमाएर मन्दिरको पेटी जोगाए हुने ठाउँमा पुरै पेटी फाल्न पर्छ भन्ने वादविवादको कारण आपसी बेमेल भएपछि हाल सो मन्दिर स्थान्तरण गर्ने वा यथास्थानमा राख्ने भन्ने विषयमा विवाद चलिरहेकै छ । त्यसै सिलसिलामा सो मन्दिरको भत्केको पेटी मर्मत गरी सनातन देखिको नित्य पूजा सञ्चालन गर्ने इजाजत पाउँ भनी म निवेदक मेहरमान समेतले प्रमुख जिल्ला अधिकारीको कार्यालय कास्कीमा निवेदन दिएका थियौं । सो कार्यालयबाट भीमसेन मन्दिर संरक्षण गरी परम्परागत रुपमा पूजाआजा चलाउनमा आवश्यक सहयोग गर्ने भनी जिल्ला प्रशासन कार्यालय कास्कीलाई र विपक्षी पोखरा उपमहानगरपालिका कार्यालयलाई बोधार्थ समेत दिइएको छ ।

त्यसरी हामी सपरिवारले परम्परागत रुपमा पूजाआजा गर्दै आएको मन्दिरमा अरुले पूजा गरुन, नगरुन हामी निवेदक र स्व. राजकुमार श्रेष्ठका सन्तानहरू सबैले पूजाआजा गछौं र गर्न पाउन पर्छ । कुनै गम्भीर अप्ठ्यारो वा असुविधा नपरेसम्म सार्ने भन्ने कुरा विलकुल अस्वभाविक हुन आउँछ । सार्वजनिक यातायत आवागमनमा असुविधा एवं दुर्घटनाहरू हुन सक्ने भन्ने भूझा कुराहरूले पोखरा उपमहानगरपालिकालाई दवाव दिने र विपक्षी नगरपालिकाले सही र बास्तविकता वा स्थलगत निरीक्षण नै नगरी स्थानान्तरण गर्नु भनी विपक्षी नगरपालिकाले दिएको आदेशको भरमा विपक्षी भीमसेन मन्दिर निर्माण समिति ठाडोपसलले जबरजस्ती स्थानान्तरण गरी हामीहरूले उल्लेख भए अनुसार पूजा आजा गर्दै

आएको सो मन्दिर भत्काउने प्रयास गरिएको हुँदा विपक्षी पोखरा उपमहानगरपालिकाको अनुमती पत्र उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी मन्दिर स्थान्तरण नगर्नु नगराउनु भनी सो समितिका नाउँमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी गरी पाऊँ भन्ने समेत व्यहोराको रिट निवेदन ।

यसमा के कसो भएको हो, निवेदकको माग बमोजिमको उत्प्रेषण, निषेधाज्ञाको आदेश किन जारी गर्नु नपर्ने हो, सो को कारण भए सूचना पाए वा तामेल भएका मितिले १५ दिनभित्र आफैं वा आफ्नो कानूनबमोजिमको प्रतिनिधिमार्फत् कारण सहितको लिखित जवाफ लिई उपस्थित हुन भनी विपक्षीहरूका नाउँमा प्रस्तुत निवेदन र आदेशको प्रतिलिपि साथै राखी सूचना वा म्याद जारी गर्नु । निवेदकले अन्तरिम आदेशको माग समेत गरेको देखिँदा अन्तरिम आदेश जारी हुने हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा दुवै पक्ष राखी छलफल गर्न पर्ने उपयुक्त देखिँदा निवेदनमा उल्लिखित मन्दिर यथास्थितिमा राखी मिति २०६८।१२।३० गते उपस्थित हुन भनी विपक्षीहरूलाई सूचना म्याद जारी गरी नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०६८।१२।२३ को आदेश ।

यसमा भीमसेन मन्दिरको नयाँ भवन निर्माणाधीन रहेको भन्ने विपक्षी तर्फको विद्वान कानून व्यवसायीले बहसको क्रममा फोटो समेत देखाउनु भएको र निवेदकले पुरातत्व विभाग क्षेत्रीय संग्रहालय पोखरामा विवादित मन्दिर यथास्थानमा नै संरक्षण गरी पाऊँ भनी निवेदन दिई सो सम्बन्धी जानकारी पुरातत्व विभाग (स्मारक संरक्षण शाखा) रामशाहपथ काठमाडौं पठाएको देखिन आएकोले विवादित मन्दिर हाललाई यथास्थितिमा नै राख्न उपयुक्त देखिँदा विवादित मन्दिर यो निवेदनको टुङ्गो नलागेसम्म नभत्काउनु यथास्थितिमा राख्नु भनी पुनरावेदन अदालत नियमावली, २०४८ को नियम ३३(क) बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गरी दिएको छ । यो आदेशको जानकारी विपक्षीहरूलाई दिनु भन्ने पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०६८।१२।३० को आदेश ।

पोखरा उपमहानगरपालिका वडा नं. ६ बैदाम ठाडोपसल स्थित भीमसेन मन्दिर भत्काई विस्थापन गर्ने कार्य यस निर्माण समितिको तर्फबाट नभएको र उक्त मन्दिर

सार्वजनिक जग्गा र मापदण्ड भित्र पर्ने र पूजाआजा गर्दा साघुरो र जोखिमयुक्त भएको महशुस गरी स्थानीय व्यक्तिहरूको मिति २०६७।१।२२ गतेको भेलाले मन्दिर स्थानान्तरण गर्ने भनी निर्णय भएको र सोही मितिमा मन्दिरको मूर्ति सार्वजनिक क्लब रहेको भवनमा शुद्धिकरण गरी पदस्थापना समेत गरेकोमा विपक्षी मेहरमान श्रेष्ठ समेतले सो विषयमा विवाद गरेका र मिति २०६८।६।११ गते वडा प्रहरी कार्यालय बैदाममा ३ बुँदे सहमति भई विगत २०६७ सालको चैते दशैं देखि पूजाआजा गर्दै आएको र मन्दिर स्थानान्तरण गर्ने सम्बन्धमा सर्वदलीय भेला, वडाको सिफारिस लगायत पोखरा उपमहानगरपालिकाले मन्दिर स्थानान्तरण गर्नका लागि मिति २०६८।११।२२ गते दिएको अनुमति पत्र बमोजिम नयाँ मन्दिरको निर्माण कार्य अन्तिम अवस्थामा पुगेको र उक्त मन्दिर स्थानान्तरण गर्ने भेलामा विपक्षी गोविन्दकुमार समेतको उपस्थिति रहेकोमा सोको एक वर्षपछि आएर प्रस्तुत मुद्दा गर्नुको औचित्य नहुँदा पोखरा उपमहानगरपालिकाले प्रदान गरेको उक्त अनुमति पत्र बदर हुनु पर्ने होइन र विपक्षी समेतको उपस्थितिमा सहमति एवं निर्णय भै नयाँ मन्दिर निर्माण कार्य नै सम्पन्न हुने अवस्थामा आएर निषेधाज्ञाको आदेश समेत जारी गर्न मिल्ने स्थिति नहुँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज न भागी हुँदा खारेज गरी न्याय पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको भीमसेन मन्दिर निर्माण समिति बैदाम, पोखराको तर्फबाट अख्तियारप्राप्त प्रतिनिधि सो समितिका उपाध्यक्ष हेमकुमार श्रेष्ठको लिखित जवाफ ।

स्थानिय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ ले व्यवस्था गरे बमोजिम नगरपालिका स्वायत्त संस्था भएको हुँदा सो ऐनको दफा ६३ बमोजिम नगर क्षेत्रभित्र रहने प्रत्येक वडा भित्रको घर जग्गा, पाटी पौवा, धर्मशाला, मठ मन्दिर, गुम्बा, देवस्थल प्रति जग्गा समेतलाई संरक्षण गर्न वडा बासीहरूले नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने भन्ने काम कर्तव्य अनुसार नै सम्बन्धित वडा कार्यालय वडा नं. ६ बाट भई आएको मिति २०६८।२।२० को वडाको सर्वदलीय निर्णय समेतका आधारमा सिफारिस भई आएकोले उक्त मन्दिर स्थानान्तरण गरी संरक्षण गर्नका लागी सम्बन्धित मन्दिर निर्माण समिति र वडा समितिको कार्यालय वडा नं.६ लाई आवश्यक सहयोग गर्नु भन्ने समितिको अनुमती प्रदान गरिएका हो । साथै सार्वजनिक जग्गामा रेखांकन

गरी मन्दिर जिर्णोद्धार गर्ने कार्य कानून विपरित भनी विपक्षीले भन्न मिल्दैन । जवकी व्यक्ति विशेषको हक भोग भएको जग्गालाई बाधा नपर्ने गरी पवित्र धार्मिक प्रयोजनका लागि सार्वजनिक हितमा मन्दिर निर्माण भई सकेको हुँदा विपक्षीको माग अनुसार निषेधाज्ञा एवं उत्प्रेषणको आदेश जारी गरी रहन नपर्ने र विपक्षीको कुनै पनि नागरिक हक अधिकार हनन् नगरेको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको पोखरा उपमहानगरपालिका कार्यालयको तर्फबाट अख्तियारप्राप्त ऐ. का कार्यकारी अधिकृत तिलक पौडेलले प्रस्तुत गरेको लिखित जावफ ।

प्रस्तुत मुद्दामा उल्लेख भएको विवादित भीमसेन मन्दिरको हालको भौतिक स्वरूप स्पष्ट खुलाई मन्दिर र सडकसँगको अन्तर (दुरी) तथा मन्दिरले ओगटेको देखि बाँकी रहेको जग्गा समेत खुल्ने गरी अ.बं. १७१ नं. बमोजिम नक्सा गर्ने, सभै नापीको हाल साविक देखिने नक्सा समेत निवेदक पक्षबाट दाखिल गराउने, क्षेत्रीय संग्राहलय पोखराले पुरातत्व विभाग (संरक्षण शाखा) लाई लेखेको च.नं.१५० मिति २०६८।१२।१५ को पत्रमार्फत् पठाएको मेहरमान श्रेष्ठ समेतको निवेदनमा केही कारवाही भएको छ, छैन ? तत्सम्बन्धमा पुरातत्व विभाग (संरक्षण शाखा) लाई लेखाई पठाई जवाफ लिनु भन्ने पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०६९।२।३१ को आदेश ।

यसै विषयमा विचाराधीन रहेको पुरातत्व विभागमा रहेको कारवाहीलाई असर पर्ने मागबमोजिम उत्प्रेषणको आदेश जारी गर्न नमिली खारेज हुने ठहर्छ । पुरातत्व विभागमा विचाराधीन रहेको कारवाही यो फैसलाको जानकारी प्राप्त भएको मितिले दुई महिनाभित्र टुङ्गो लगाउने तर्फ विभागमा पहल गर्नु होला भनी पुरातत्व विभाग क्षेत्रीय संग्राहलय, पोखरालाई लेखी पठाई पुरातत्व विभागबाट विवादित मन्दिरको सम्बन्धमा टुङ्गो नलागेसम्म विवादित मन्दिरलाई यथास्थितिमा राख्नु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०६९।८।२० गतेको आदेश ।

प्रस्तुत मुद्दामा हामी पुनरावेदकले शुरू पुनरावेदन अदालत पोखरामा दायर गरेको उक्त मुद्दामा पोखरा ६ ठाडोपसल स्थित भीमसेन देवताको मन्दिर १०० वर्षभन्दा पुरानो पुरातात्विक मन्दिर हो । सो मन्दिरलाई भत्काउने भनी पोखरा नगरपालिका कार्यालयले विपक्ष भीमसेन मन्दिर निर्माण समितिलाई इजाजत दिने गरी मिति २०६८।११।१९ मा भएको निर्णयबमोजिम भनी मिति २०६८।११।२२ मा पत्र दिएको रहेछ । सोबमोजिम मन्दिर स्थानान्तरण गर्ने इजाजत दिने अधिकार विपक्ष नगरपालिकालाई छैन भन्ने हामीहरूको मुख्य निवेदन दावी रहेको छ । प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन, २०१३ को दफा ३(२) ले प्राचीन स्मारक भत्काउन सम्बन्धित व्यक्तिले पुरातत्व विभागको स्वीकृत लिनु पर्ने भन्ने स्पष्ट व्यवस्था भै रहेको छ । विपक्ष भीमसेन मन्दिर निर्माण समितिले र पोखरा उपमहानगरपालिका कार्यालयले दावी लिए जस्तो स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५ को दफा ९६(ड)(२) को अधिकार प्रयोग गरी इजाजत दिन लिन मिल्ने अवस्था होइन । सो ऐनमा भएको व्यवस्था मुताविक त्यस्ता पुरातात्विक बस्तुको संरक्षण र सम्बर्धन गर्ने जिम्मेवारी सम्म स्थानीय निकायलाई प्रदान गरेको पाइन्छ । परन्तु त्यस्तो पुरातात्विक बस्तु मन्दिर स्थानान्तरण गर्ने वा भत्काउने, नयाँ बनाउन इजाजत दिने जस्तो अधिकार विपक्ष पोखरा उपमहानगरपालिका कार्यालयलाई कानूनबाट प्राप्त छैन । यस्तो अवस्थामा निवेदन दावीको हामीहरूको पिता पुर्खाले शताब्दीऔं अघि विपक्षका पिता पुर्खा समेतको सल्लाह सहमतिले स्थापना गरी जिर्णोद्धार गर्दै अनवरत् रूपमा इष्टदेवताको रूपमा पूजाआजा गरी आएको भीमसेन देवताको मन्दिर स्थानान्तरण गर्नका लागि गरेको विपक्ष पोखरा उपमहानगरपालिकाले इजाजत दिने गरी गरेको निर्णय कानूनविपरीतको भै उत्प्रेषणको आदेशबाट बदर गर्नुपर्नेमा सो कुरा इन्कार गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराको फैसला उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाका आधारमा त्रुटिपूर्ण भै सो हदसम्म बदरभागी रहेको छ । विपक्षहरूले सडकको मापदण्डभित्र परेकोले हाल आएर नयाँ स्थानमा मन्दिर स्थानान्तरण गर्नु परेको भन्ने तर्क गरेका छन् । सोको हकमा पनि पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०६९।३।७ मा नाप नक्सा भएको छ । सो अनुसार न.नं. ९ को मूल पक्की पीच सडक

निर्माण भै सवारी आवागमन भै सकेको छ । सो सडकको चौडाई २३ फीट ३ इन्च भएको भनी नाप विवरणमा उल्लेख गरिएको छ । यसरी सडक निर्माण सम्पन्न भै सो मन्दिर सडकको २३ फीट भन्दा बाहिर रहेको, सोदेखि बाहेक मन्दिरमा पूजा गरी घुम्ने स्थान समेत रहेको भनी चौडाई २ फीट ३ इन्च भएको नाप विवरण पनि सो मुचुल्कामा उल्लेख गरिएको छ । यसबाट पछि विस्तार गरिएको सडकलाई पनि मन्दिरले कुनै अप्ठारो नपरेको व्यहोरा सो नक्सा मुचुल्काबाट स्पष्ट भै रहेको छ । यसबाट विपक्षहरूले जिकीर लिएको व्यहोरा पुष्टि हुन सकेको छैन । वस्तुनिष्ठ आधार र कारणको कुनै विवेचना बेगर उत्प्रेषणको आदेश जारी गर्न मिलेन भन्दै पश्चिमाञ्चल क्षेत्रीय संग्राहलय पोखरामा दिएको निवेदनमा असर पर्ने भन्ने औचित्यहीन तर्क उल्लेख गर्दै उत्प्रेषणको आदेश जारी गर्न इन्कार गरेको शुरु पुनरावेदन अदालत पोखराको फैसला त्रुटिपूर्ण भै सो हदसम्म बदरभागी रहेको छ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरवेदन पत्र ।

नियमबमोजिम पेशीमा चढी निर्णयार्थ पेश भएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन पत्र सहित मिसिल संलग्न कागजातहरू अध्ययन गरी हेर्दा यसमा पुनरावेदन अदालत पोखराको आदेश मिलेको छ छैन, र पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्ने हो होइन, भन्ने सम्बन्धमा नै निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा पोखरा उपमहानगरपालिका वडा नं. ६ बैदाम ठाडोपसल स्थित भीमसेन मन्दिर जीर्ण भई भत्केपछि नयाँ मन्दिर निर्माण गरी संयुक्त रुपमा पूजाआजा चलाउदै आएकोमा सो मन्दिरको आडमा बाटो फराकिलो पार्ने क्रममा सो मन्दिर भत्काई अन्यत्र स्थानान्तरण गर्ने वा यथावत राख्ने विषयमा विवाद रहेको छ । सो मन्दिरलाई यथास्थितिमा राखिपाउन जिल्ला प्रशासन कार्यालय, कास्कीमा निवेदन दिएकोमा सो कार्यालयबाट भीमसेन मन्दिर संरक्षण गरी परम्परागत रुपमा पूजाआजा चलाउन आवश्यक सहयोग गर्ने भनी प्रहरी र पोखरा उपमहानगरपालिकामा लेखी पठाएकोमा पोखरा उपमहानगरपालिकाले उक्त मन्दिर बाटोको मापदण्डभित्र पर्ने, सार्वजनिक यातायात आवागमनमा असुविधा भई दुर्घटना हुन सक्ने आशंकाको आधारमा मन्दिर स्थानान्तरण गर्ने

गरी दिएको आदेशको आधारमा विपक्षी भीमसेन मन्दिर निर्माण समिति ठाडोपसलले जवरजस्ती मन्दिर स्थानान्तरण गरी हामीले परम्परादेखि नै गर्दै आएको पूजाआजामा अवरोध भई मन्दिर भत्काउने प्रयास गरेको हुँदा पोखरा उपमहानगरपालिकाको अनुमति पत्र उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी उक्त मन्दिर स्थानान्तरण नगर्नु नगराउनु भनी समितिका नाउँमा निषेधाज्ञाको आदेश गरिपाउँ भन्ने मुख्य निवेदन जिकीर रहेकोमा उक्त मन्दिर भत्काउने र स्थानान्तरण गर्ने सम्बन्धमा निर्माण समितिले कुनै कार्य नगरेको । उक्त मन्दिर सार्वजनिक जग्गा र मापदण्डभित्र पर्ने, पूजाआजा गर्दा साधुरो र जोखिमयुक्त भएको महसूस गरी स्थानीय व्यक्तिहरूको मिति २०६७।१२।२ गतेको भेलाले मन्दिर स्थानान्तरण गर्ने भनी निर्णय भएको र सोही मितिमा मन्दिरको मूर्ति सार्वजनिक क्लब रहेको भवनमा शुद्धीकरण गरी पदस्थापना समेत गरिएको । मन्दिर स्थानान्तरण गर्ने सम्बन्धमा मिति २०६८।११।२२ गते दिएको अनुमतिपत्रबमोजिम नयाँ मन्दिरको निर्माण कार्य अन्तिम अवस्थामा पुगेको र उक्त मन्दिर स्थानान्तरण गर्नेसम्बन्धी भेलामा निवेदक समेत उपस्थित रहेकोमा एक वर्षपछि सहमतिविपरीत दायर भएको निवेदन बदर हुनुपर्ने भन्ने समेत व्यहोराको मन्दिर निर्माण समितिको लिखित जवाफ र स्थानीय स्वायत्त शासन ऐनले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सम्बन्धित वडा नं.६ वटा भई आएको मिति २०६८।१२।२० को सर्वदलीय निर्णय सिफारिशका आधारमा मन्दिर स्थानान्तरण गरी संरक्षण गर्न सम्बन्धित मन्दिर निर्माण समिति र वडा समितिको कार्यालय वडा नं.६ लाई आवश्यक सहयोग गर्न अनुमति दिइएको हो, सार्वजनिक जग्गाको रेखाङ्कन गरी मन्दिर जिर्णोद्धार गर्ने कानूनबमोजिमको कार्यलाई निवेदकले कानूनविपरीतको भन्न मिल्दैन भन्ने समेत व्यहोराको पोखरा उपमहानगरपालिकाको लिखित जवाफ पेश भएको देखियो । यसै विषयमा पुरातत्व विभागमा विचाराधीन रहेको कारवाहीलाई असर पर्ने गरी मागबमोजिम उत्प्रेषणको आदेश जारी गर्न मिलेन । पुरातत्व विभागमा विचाराधीन रहेको कारवाही यो फैसलाको जानकारी प्राप्त भएको मितिले दुई महिनाभित्र टुङ्गो लगाउनेतर्फ पहल गर्नु होला भनी पुरातत्व विभाग क्षेत्रीय संग्राहलय पोखरालाई लेखी पठाई पुरातत्व विभागबाट विवादित मन्दिरको सम्बन्धमा टुङ्गो नलागेसम्म

विवादित मन्दिरलाई यथास्थितिमा राख्नु भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदातल पोखराको आदेशउपर प्रस्तुत पुनरावेदन पत्र दायर हुन आएको देखियो ।

पुरातात्विक महत्त्वको मन्दिर भत्काउने सम्बन्धमा भीमसेन मन्दिर निर्माण समितिलाई मिति २०६८।११।१९ मा पोखरा उपमहानगरपालिकाले निर्णय गरी आदेश दिने अधिकार छैन । प्राचीन स्मारक भत्काउन पुरातत्व विभागको स्वीकृति लिनुपर्नेमा पोखरा उपमहानगरपालिका र मन्दिर निर्माण समितिले उक्त प्रक्रिया पूरा गरेका छैनन् । विपक्षीले जिकीर लिएबमोजिम स्थानीय स्वायत्त शासन ऐनले विपक्षीहरूलाई त्यस्ता प्राचीन स्मारक भत्काउने स्थानान्तरण गर्ने नभई तिनको संरक्षण गर्ने अधिकार मात्र स्थानीय निकायलाई भएकोमा पोखरा उपमहानगरपालिकाले गरेको निर्णय कानूनविपरीत छ । पुनरावेदन अदालतको आदेशबमोजिम उक्त मन्दिर रहेको स्थानको नापनक्सा हुँदा सो मन्दिर रहेको ठाउँमा कुनै किसिमले आवतजावतमा अवरोध नपुग्ने र बाटो अतिक्रमण भएको अवस्था समेत नदेखिएको तथ्यहरूको उचित विश्लेषण नगरी निवेदन नै खारेज गर्ने गरी पुनरावेदन अदातल पोखराबाट भएको आदेश त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी शुरु माग दावीबमोजिमको आदेश गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रस्तुत पुनरावेदन जिकीर देखियो । विपक्षीका तर्फबाट पुनरावेदन दायर भएको नपाइँदा केवल निवेदकहरूको पुनरावेदन जिकीरमा मात्र सीमित रही निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।

यसमा ऐतिहासिक पुरातात्विक र धार्मिक महत्त्वका स्थलको संरक्षण, सम्बर्द्धनको कार्य गर्ने दायित्व प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन, २०१३ ले पुरातत्व विभागलाई सुम्पेको अवस्थामा प्रस्तुत विवादित भीमसेन मन्दिर साविक स्थानबाट अन्यत्र स्थानान्तरण गर्न लागिएको विषयमा यिनै पुनरावेदक समेतले रिट निवेदन गर्नु पूर्व अर्थात मिति २०६८।१२।१३ मै पुरातत्व विभागलाई मन्दिर संरक्षण गरिपाउँ भन्ने विषयको निवेदन गरेका र पुरातत्व विभागले सो सम्बन्धमा निर्णय गरिसकेको अवस्था नदेखिँदा सोही विषयमा मिति २०६८।१२।२२ मा दायर भएको प्रस्तुत रिट निवेदन क्षेत्रबाट अख्तियारप्राप्त निकायले गर्ने निर्णयलाई प्रभावित पार्ने गरी आदेश गर्नु न्यायोचित नहुने र पुरातत्व विभागबाट निर्णय

नभएसम्मका लागि निवेदन दावीको मन्दिर स्थानान्तरण नगर्नु भनी विपक्षीका नाउँमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी गर्ने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०६९।८।२० गते भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्दैन । प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ताको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत : केशवप्रसाद घिमिरे

कम्प्युटर टाईप गर्ने : विदुषी रायमाभी

इति संवत् २०७० साल चैत्र २३ गते रोज १ शुभम् .....।